

Vesna Gotovina

ARHIVSKO GRADIVO DRŽAVNIH ORGANOV O PROCESIH DEMOKRATIZACIJE IN OSAMOSVAJANJA SLOVENIJE

Izveček

Večji del arhivskega gradiva o procesih demokratizacije in osamosvajanja Republike Slovenije se še vedno hrani pri ustvarjalcih ali imetnikih arhivskega gradiva. Arhivska zakonodaja predpisuje, da se gradivo izroča najkasneje trideset let po nastanku. Zato avtorica v prispevku opozarja tudi na nekatere nevarnosti, ki ogrožajo arhivsko gradivo, še neprevzeto v pristojne arhive.

Ključne besede

arhivsko gradivo, osamosvojitve Slovenije, dostopnost arhivskega gradiva, ohranjenost arhivskega gradiva

Uvod

Med osnovne naloge Arhiva Republike Slovenije sodi tudi skrb za ohranjanje arhivskega gradiva, ki nastaja pri poslovanju najvišjih organov državne uprave, pravosodja in zakonodajne veje oblasti.

Kaj je arhivsko gradivo? Arhivsko gradivo je dokumentarno gradivo, ki ima trajen pomen za zgodovino, druge znanosti in kulturo ali trajen pomen za pravno varnost oseb; arhivsko gradivo je kulturni spomenik.¹⁶⁴ Definicija se je od osamosvojitve dopolnila v delu, ki govori o »trajnem pomenu za pravno varnost oseb«. V Sloveniji javno arhivsko gradivo hranijo državni arhiv (Arhiv Republike Slovenije), regionalni arhivi (pokrajinski in zgodovinski) ter arhivi lokalnih samoupravnih skupnosti.

Arhivisti, ki se ukvarjamo z vrednotenjem dokumentarnega gradiva, se na podlagi zakonsko predpisanih arhivskih načel in meril za vrednotenje¹⁶⁵ ves čas sprašujemo, katere vsebine in vrste dokumentarnega gradiva, ki danes nastajajo v neizmerno velikih količinah, moramo ohraniti za nadaljnje rodove. Odgovornost je toliko večja, ker živimo v prelomnem zgodovinskem obdobju in lahko na neki način tudi sami oblikujemo podobo časa, v katerem živimo. Tega izjemno velikega poslanstva se tudi zavedamo. Zato gradivo najpomembnejših dogodkov iz obdobja osamosvajanja in demokratizacije Slovenije nekaterih najpomembnejših organov skoraj v celoti opredeljujemo za kulturni spomenik (upoštevana je tudi ohranjenost gradiva).¹⁶⁶

Arhivisti, ki delajo z ustvarjalci arhivskega gradiva, morajo za vsako javnopravno osebo pripraviti »pisno strokovno navodilo za odbiranje arhivskega gradiva iz dokumentarnega gradiva« in ga ob vsaki njeni reorganizaciji dopolniti. Ob večjih reorganizacijah uprave je treba pripraviti povsem nova strokovna navodila.¹⁶⁷ Z uveljavitvijo *Uredbe o upravnem poslovanju* leta 2005 dobi dokumentarno gradivo status arhivskega gradiva že pred njegovim nastankom.¹⁶⁸ Arhivsko gradivo se

¹⁶⁴ ZVDAGA, 2. člen.

¹⁶⁵ ZVDAGA, 40. člen. Merila za vrednotenje: potrebe zgodovinopisja, drugih znanosti in kulture; potrebe oseb za trajno pravno varnost; pomembnost vsebine gradiva; specifičnost dogodkov in pojavov v določenem času; specifičnost kraja ali območja; pomen javnopravne osebe; pomen avtorja; pomen gradiva z vidika kulturne raznolikosti; izvirnost dokumentov in njihovo podvajanje (določi se gradivo, ki najpopolneje izraža vsebino); izvirnost podatkov in informacij; reprezentativni izbor – vzorci; ohranjenost in obseg nastalega gradiva; notranje in zunanje značilnosti gradiva (jezik, umetniška vrednost, način zapisa); druga merila, ki jih določi pristojni arhiv.

¹⁶⁶ Npr. gradivo, ki ga hrani Ministrstvo za obrambo, je bilo v celoti proglašeno za arhivsko gradivo do vključno leta 1991. Podobno bo tudi z gradivom, nastalim pri poslovanju Predsedstva RS.

¹⁶⁷ Ta se vedno obravnavajo komisijsko. Komisije so sestavljene iz članov pristojnega arhiva in javnopravne osebe, za katero se potrjuje strokovno navodilo.

¹⁶⁸ Klasifikacijski načrti z roki hranjenja in določbami o arhivskem gradivu se implementirajo v informacijske sisteme za upravljanje z dokumentarnim gradivom.

v arhive prevzema v izvorniku, brez tehnoloških omejitev, urejeno, popisano, v zaokroženih in kompletnih celotah ter tehnično opremljeno. Poseben izziv za arhivsko stroko predstavlja odbiranje in prevzemanje arhivskega gradiva v digitalni obliki, ki zahteva tudi veliko več pozornosti pri ohranjanju dostopnosti, uporabnosti, celovitosti, avtentičnosti in trajnosti kot gradivo v papirni (fizični) obliki.

Zato arhivska zakonodaja za digitalno gradivo predpisuje še dodatna strokovno-tehnična navodila za odbiranje arhivskega gradiva.

Arhivski fondi in vrste arhivskega gradiva državnih organov

Takoj po osamosvojitvi Slovenije smo v arhive začeli prevzemati arhivsko gradivo takrat ukinjenih upravnih¹⁶⁹ in drugih organov do leta 1990.

Najpomembnejši arhivski fondi, ki pričajo o procesih demokratizacije in osamosvajanja

Raziskovalci in drugi uporabniki arhivskega gradiva lahko dobijo osnovne podatke o arhivskih fondih, ki so že shranjeni v arhivih v registrih fondov in zbirk. Objavljeni so na spletnih straneh pristojnih arhivov in se ves čas dopolnjujejo. Zato so v prispevku navedeni le nekateri najpomembnejši fondi in zbirke za:

Raziskovanje politične zgodovine:

- Vlada Slovenije¹⁷⁰ (1945 do 1992). Magnetogrami prve vlade so zaprti za raziskovanje. Vpogled v to gradivo lahko na predlog arhivske komisije odobri Vlada Republike Slovenije.
- Skupščina Slovenije¹⁷¹ (1943 do 1990). Gradivo je v celoti odprto za uporabo, razen gradiva vlog in pritožb, ki vsebuje varovane osebne podatke.
- Predsedstvo Slovenije¹⁷² (1974 do 1990). Gradivo je v celoti odprto, razen gradiva prošenj in pritožb posameznikov ter podatki o pomilostitvah oseb, ki so prestajale zaporne kazni.

169 Npr.: Republiški komite za borce in vojaške invalide, gradivo samoupravnih interesnih skupnosti ...

170 SI AS 223.

171 SI AS 1115.

172 SI AS 1944.

- Republiška volilna komisija¹⁷³ (1963 do 2000). Gradivo je v celoti odprto. Obsega tudi podatke o prvih večstrankarskih volitvah, volitvah Predsedstva RS leta 1990 in predsednika RS leta 1992.
- Zbirka plebiscit 1990.¹⁷⁴ Gradivo je v celoti odprto. Vsa dokumentacija v zvezi s plebiscitom in njegovo izvedbo je proglašena za kulturni spomenik.
- Urad Vlade RS za informiranje¹⁷⁵ (1972 do 2001). Gradivo je v celoti odprto.
- Protokol RS (1945 do 1991).¹⁷⁶ Gradivo je v celoti odprto.
- Urad Vlade RS za narodnosti¹⁷⁷ (1974 do 2012). Gradivo vsebuje varovane osebne podatke.
- Urad RS za priseljevanje in begunce¹⁷⁸ (1957 do 2010). Gradivo vsebuje varovane osebne podatke.
- Svet za varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin¹⁷⁹ (1987 do 1995). Gradivo vsebuje varovane osebne podatke.
- Komisija za odnose z verskimi skupnostmi¹⁸⁰ (1953 do 1991). Gradivo vsebuje varovane osebne podatke.

Raziskovanje gospodarstva, kmetijstva in prometa:

- Agencija za revidiranje lastninskega preoblikovanja podjetij¹⁸¹ (1993 do 2004);
- Služba družbenega knjigovodstva¹⁸² (1947 do 2002);
- Ministrstvo za promet in zveze¹⁸³ (1975 do 1996);
- Računsko sodišče Republike Slovenije¹⁸⁴ (1987 do 2003);
- Ministrstvo za ekonomske odnose in razvoj¹⁸⁵ (1994 do 2002);
- Ministrstvo za finance¹⁸⁶ (1945 do 1993);
- Republiški komite za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano SRS¹⁸⁷ (1972 do 1991);
- Republiški komite za industrijo in gradbeništvo SRS¹⁸⁸ (1965 do 1991);

---

173 SI AS 142.

174 SI AS 1210.

175 SI AS 2057.

176 SI AS 2055.

177 SI AS 2046.

178 SI AS 2113.

179 SI AS 2120.

180 SI AS 1211.

181 SI AS 316.

182 SI AS 1214.

183 SI AS 2115.

184 SI AS 2053.

185 SI AS 2089.

186 SI AS 1116.

187 SI AS 1233.

188 SI AS 1265.

- Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov¹⁸⁹ (1918 do 2014);
- Direkcija RS za ceste¹⁹⁰ (1967 do 2008).

Raziskovanje kulture, šolstva in znanosti:

- Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport RS¹⁹¹ (1967 do 2004). Gradivo vsebuje varovane osebne podatke;
- Javna agencija za raziskovalno dejavnost¹⁹² (1986 do 2005);
- Ministrstvo za šolstvo in šport¹⁹³ (1982 do 2003). Gradivo vsebuje varovane osebne podatke.

Raziskovanje obrambne politike

Arhiv RS je z Ministrstvom za obrambo RS podpisal sporazum o podaljšanju roka za izročitev arhivskega gradiva, starejšega od 30 let, za obdobje najkasneje do 31. 12. 2025. Zato to gradivo v večji meri še ni dostopno javnosti. Pristojne službe na ministrstvu ves čas sodelujejo z arhivom, gradivo po navodilih urejajo in popisujejo za izročitev.

Urejenost dokumentarnega in arhivskega gradiva

Urejenost gradiva pri ustvarjalcih in imetnikih

Z nastankom nove države se je upravno poslovanje nadaljevalo po posameznih vladnih resorjih in pri poslovanju ni prišlo do večjih sprememb, ki bi jih lahko pričakovali. Opazimo lahko samo, da so se organi v izjemno kratkem času večkrat preimenovali.¹⁹⁴ Arhivistom tovrstne spremembe največkrat povzročajo težave pri formiranju fondov.¹⁹⁵ Kot izjemno zanimiv primer upravnega poslovanja lahko navedemo pisarniško poslovanje v Skupščini RS. Kljub spremembi državne ureditve in prehodu iz delegatskega sistema v večstrankarskega, lahko

189 SI AS 2133.

190 SI AS 2079.

191 SI AS 2003.

192 SI AS 2033.

193 SI AS 2026.

194 Npr.: Republiški komite za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo (16. maj 1990–22. junij 1990), Republiški sekretariat za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo (23. junij 1990–27. junij 1991) in Ministrstvo za šolstvo in šport (28. junij 1991–14. maj 1992).

195 Arhivski fond je arhivsko gradivo, ki je nastalo med delovanjem ene pravne osebe, fizične osebe ali družine.

po mandatnih obdobjih razdelimo le sejno gradivo; na čas pred in po prvih večstrankarskih volitvah. Gradivo zakonodajnih postopkov oziroma sprejemanja zakonov pa je razvrščeno po vsebini zakonov do leta 2008, ne glede na mandatno obdobje. Zaradi tega ne moremo potegniti ločnice med gradivom zakonodajnih postopkov Skupščine RS in leta 1992 ustanovljenega Državnega zbora. Podobno je tudi s poslovanjem drugih najvišjih upravnih in državnih organov. Iz že prevzetih arhivskih fondov je razvidno, da se nismo odločili za delitve fondov na fonde pred nastankom in po nastanku Republike Slovenije. Proces razdruževanja in priznanja Slovenije ni bil neki hipen, trenuten dogodek, ki bi pri poslovanju državnih organov povzročil velike in korenite spremembe. Največji in pričakovani spremembi opazimo le pri upravnem poslovanju na novih resornih področjih za obrambno in zunanjo politiko.

Urejenost dokumentarnega in arhivskega gradiva se je ravno v obdobju procesov demokratizacije in osamosvajanja zaskrbljujoče poslabšala. Od leta 1962 dalje se je gradivo razvrščalo po vsebini na podlagi predpisanega načrta klasifikacijskih znakov. Ta postane že konec osemdesetih in v začetku devetdesetih let vsebinsko neustrezen, predvsem zaradi uporabe stare t. i. socialistične terminologije (npr. družbenopolitična organizacija, samoupravni itd.). Zato je bil uveljavljeni načrt klasifikacijskih znakov zelo hitro opuščen, organi javne uprave pa prepuščeni sami sebi in svoji inovativnosti pri pisarniškem poslovanju. Nekaj časa se v državi ni prav nihče ukvarjal s pisarniškim poslovanjem in upravljanjem z dokumentarnim gradivom. Kljub opozorilom arhivov, da takšno ravnanje povzroča veliko nevarnost za arhivsko gradivo. Nekateri državni organi so šli pri svojem poslovanju celo tako daleč, da so z uvedbo elektronskih evidenc začeli popolnoma opuščati klasificiranje. Menili so namreč, da bo sodobna tehnologija omogočala iskanje podatkov po sami vsebini. Vendar se je to izkazalo kot povsem neustrezno. Zaradi vse večjega razmaha elektronskega poslovanja v svetu so začeli nastajati tudi mednarodni standardi¹⁹⁶ za upravljanje z dokumentarnim gradivom. V Sloveniji se je enotni načrt klasifikacijskih znakov za organe javne uprave ponovno uvedel leta 2005. Obdobje neenotnega in nekonsistentnega klasificiranja oziroma razvrščanja gradiva po vsebini je v javni upravi trajalo približno 15 let. To pomeni, da se bomo pri odbiranju in prevzemanju arhivskega gradiva v arhive srečevali z velikimi težavami. Že danes ugotavljamo, da je gradivo iz obdobja osamosvajanja pomanjkljivo ohranjeno. Na najpomembnejših državnih organih, npr. v dosjelih sejnih gradiv, ni magnetogramov, stenogramov

itd. Veliko težav se bo najverjetneje pokazalo tudi pri ohranjanju zvočnih zapisov. Skoraj 15 let se ni izvajalo nadzora nad upravnim poslovanjem najvišjih državnih organov. Tudi danes se s tem ukvarjajo samo arhivi in Inšpektorat RS za kulturo in medije. V letih od 2007 do 2015 sta bila na vseh ministrstvih opravljena dva preventivna inšpekcijska pregleda ravnanja z dokumentarnim in arhivskim gradivom. Arhivska zakonodaja do leta 2006 ni predpisovala kazenskih določb za poškodovanje oziroma uničenje arhivskega gradiva. Te se uveljavijo šele z ZVDAGA, vendar so kazni za prekrške neizvajanja zakona zgolj simbolične.¹⁹⁷

Urejenost arhivskega gradiva v Arhivu RS

Veliko arhivskega gradiva je bilo v preteklih desetletjih prevzetega v arhive neurejenega in nepopisanega, predvsem zaradi prevladujočega mnenja, da je vseeno bolje, če se tudi takšno gradivo hrani na varnem, v arhivih, saj naj bi bilo pri ustvarjalcih in imetnikih zaradi neprimerne ravnanja lahko tudi uničeno. Glede na slabe izkušnje, ki smo jih imeli z gradivom predhodnikov Ministrstva za notranje zadeve in obveščevalnih služb, so bile te odločitve do neke mere tudi upravičene. Vendar pa zdaj to neurejeno in ne dovolj natančno popisano arhivsko gradivo za arhiviste, ki se ukvarjamo z novejšim gradivom, pomeni zelo veliko breme. Gre za izjemno velike količine gradiva, zato postopki strokovnega urejanja in popisovanja potekajo izjemno počasi.

Dostopnost arhivskega gradiva

V Sloveniji imamo eno najbolj liberalnih politik dostopa do arhivskega gradiva, ki je že hranjeno v arhivih. Raziskovalci lahko gradivo uporabljajo brezplačno, kar je v večini evropskih držav že prava redkost.¹⁹⁸ S sprejetjem novele ZVDAGA¹⁹⁹ leta 2014 se je za uporabo v celoti odprlo arhivsko gradivo, prevzeto v arhive pred konstituiranjem Skupščine Republike Slovenije 17. maja 1990; tudi tisto, ki je bilo označeno s stopnjami nedostopnosti. Arhivi pri tem gradivu skrbijo samo za varovanje osebnih podatkov, ki se nanašajo na zdravstveno stanje; spolno življenje; žrtve kaznivih dejanj zoper spolno nedotakljivost, zakonsko zvezo, družino in otroke; storilce kaznivih dejanj in prekrškov, razen kaznivih dejanj in prekrškov oseb, zoper katere je bil voden postopek zaradi nasprotovanja enopartijskemu režimu; versko

¹⁹⁷ ZVDAGA, 92. člen (2000 do 5000 evrov).

¹⁹⁸ Vsem je omogočeno tudi brezplačno digitalno fotografitiranje arhivskega gradiva.

¹⁹⁹ ZVDAGA, 65. člen.

prepričanje in etnično pripadnost. Dokumenti, ki vsebujejo naštete podatke, postanejo dostopni 75 let od nastanka dokumenta oziroma deset let po smrti posameznika, na katerega se nanašajo, če je datum smrti znan in če z drugimi zakoni ni določeno drugače. Vlada Republike Slovenije lahko na podlagi predhodnega mnenja arhivske komisije upravičencem odobri dostope tudi do tega gradiva.

Odnos države in njene politike do arhivov in arhivskega gradiva kot kulturnega spomenika

Arhivsko gradivo o nastajanju slovenske države, v zgodovinskem obdobju, ko je slovenski narod postal nacija s svojo, tako dolgo želeno samostojno in neodvisno državo, je nacionalno bogastvo najvišje kategorije in je izjemnega pomena za ohranjanje narodove identitete. Izkušnje arhivske stroke kažejo na to, da se tisti, ki so vodili to državo od njenega nastanka dalje, tega niso dovolj zavedali.

Arhivi v petindvajsetih letih niso dobili niti ene nove stavbe, državni arhiv skoraj natanko tako dolgo čaka na prenovo stare kasarne ob Poljanski cesti. Odnos drugih držav, ki so imele podobno usodo, do arhivov, je bistveno drugačen. Slovaška in Češka se lahko na primer pohvalita s povsem na novo zgrajenimi arhivi, kjer lahko varno hranijo svoje narodno bogastvo.

Velik zastoj pri razvoju arhivske stroke je povzročil tudi arhivski zakon, sprejet v letu 2006. Ta je izjemno povečal obseg pristojnosti državnega arhiva na področju digitalnega gradiva, brez zagotovitve ustrezno usposobljenih kadrov, ki bi izvajali te naloge. Slab zakon, ki ga takrat ni pisala arhivska stroka, je nato sprožil še dva referendumoma. Zato smo se kar nekaj let ukvarjali s političnimi vprašanji, namesto da bi reševali strokovne – arhivske izzive, ki jih prinašata digitalna doba in bliskovit razvoj različnih novih tehnologij.

Ne nazadnje so arhivi v zadnjih petindvajsetih letih odigrali izjemno pomembno vlogo. Vključeni so bili v velike procese, ki so bili posledica osamosvojitve in spremembe družbene ureditve. Arhivsko gradivo, shranjeno v arhivih, je postalo izjemno pomembno za dokazovanje pravic države in posameznikov pri izvajanju zakonov o denacionalizaciji, popravi krivic žrtvam vojnega in povojnega nasilja itd. Česar pa arhivska stroka ni znala pravilno izkoristiti, ker ji državnega arhiva ni uspelo umestiti na mesto, ki mu v Republiki Sloveniji pripada.

Pogoste reorganizacije javne uprave ogrožajo arhivsko gradivo

Velika nevarnost, ki ogroža arhivsko gradivo pri državnih organih, tudi tisto, ki priča o demokratizaciji in nastanku države, so zelo pogoste reorganizacije uprave. V zadnjih nekaj letih so bili posamezni državni organi ukinjeni in ponovno ustanovljeni, njihove delovne naloge so se na novo porazdelile med organi uprave, kar je posledično pomenilo tudi selitve dokumentarnega in arhivskega gradiva z ene na drugo lokacijo. Vsaka neorganizirana selitev pomeni za gradivo izjemno veliko tveganje. To se lahko med seboj pomeša, ne ohrani se prvotna ureditev, lahko se izgubi ali celo uniči. Poleg tega pa vse navedeno povzroča izjemno velike finančne stroške ponovnega urejanja in popisovanja, v primerih izgube ali uničenja gradiva pa lahko sledijo tudi visoke odškodnine v posameznih postopkih, ki jih vodijo upravni organi.

Arhivsko gradivo, ki nastaja v digitalni obliki, je podvrženo še večjim tveganjem kot gradivo na klasičnih nosilcih. Slednje se še vedno lahko na novo uredi in popiše, kar ustvarjalci arhivskega gradiva počenjajo že vrsto let pred izročitvijo arhivskega gradiva v arhiv. Medtem ko je lahko digitalno gradivo zaradi neprimerne hrambe za vse večne čase izgubljeno v samo enem nepremišljenem trenutku, če se z njim ne ravna ustrezno *od njegovega nastanka dalje*.

Dosedanja praksa se je v nekaterih primerih izkazala za izjemno neprimerno. Zato bi morala vsaka na novo ustanovljena vlada ob nastanku in ob vsaki naslednji reorganizaciji natančno in nedvoumno opredeliti ravnanje z dokumentarnim in posledično tudi z arhivskim gradivom. Predvsem pa bi morali zagotoviti ustrezne prostore za hrambo gradiva najmanj za 30 let. Morda tudi z zagotovitvijo prostorov za hrambo stalnih zbirk (arhivov), kjer bi se gradivo hranilo do izročitve v pristojne arhive, podobno kot imajo to urejeno v Avstriji, Nemčiji in nekaterih drugih državah EU.

Namesto zaključka

Arhivsko gradivo že danes čaka in v arhive vabi raziskovalce vseh področij zgodovinopisja in drugih znanosti. Vsako preučevanje sodobnega arhivskega gradiva zahteva veliko zavzetost, strokovnost in predvsem nepristranskost. Dogodke in posamezne dokumente je treba osvetliti z vsemi dostopnimi viri in z vseh pogledov, kljub le četrstoletni historični distanci. Za podkrepitev navedenega na koncu prispevka navajam še analizo izjemno pomembnega dokumenta,

ki so ga 6. decembra 1990 v Skupščini RS podpisale vse stranke in delegatske skupine. Istega dne so delegati z veliko večino izglasovali tudi Zakon o plebiscitu o samostojni in neodvisni Sloveniji. Gre namreč za *Sporazum političnih strank in poslanskih skupin Skupščine Republike Slovenije o skupnem nastopu na plebiscitu za samostojno in neodvisno državo Republiko Slovenijo*. Stranke in poslanske skupine so se sporazumele v trinajstih točkah, ki so zapisane na treh straneh. Na zadnjo stran dokumenta so se odgovorni predstavniki strank in skupin podpisali. Ker imena in priimki podpisnikov niso bili zapisani na samem dokumentu, vseh danes – po komaj petindvajsetih letih – ne razberemo več. Na ovojju oziroma mapi, v kateri je dokument shranjen, pa sta bila napačno zapisana ime in priimek²⁰⁰ enega od podpisnikov sporazuma. Zato je do odkritja napake, ki je bila pred tem že objavljena tudi v literaturi, prišlo šele ob praznovanju petindvajsete obletnice podpisa sporazuma, z naknadnim pregledovanjem televizijskih posnetkov in ustnih pričevanj podpisnikov sporazuma. Historična distanca ni vedno nekaj negativnega, v konkretnem primeru se je izkazala za dobrodošlo, ker je lahko bila popravljena nenamerno narejena napaka.

Viri in literatura

- SI AS 142 - Republiška volilna komisija, 1963–2000.
- SI AS 223 - Vlada Slovenije, 1945–1992.
- SI AS 316 - Agencija za revidiranje lastninskega preoblikovanja podjetij, 1993–2004.
- SI AS 1115 - Skupščina Slovenije, 1943–1990.
- SI AS 1116 - Ministrstvo za finance, 1945–1993.
- SI AS 1210 - Zbirka plebiscit 1990.
- SI AS 1211 - Komisija za odnose z verskimi skupnostmi, 1953–1991.
- SI AS 1214 - Služba družbenega knjigovodstva, 1947–2002.
- SI AS 1233 - Republiški komite za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, SRS 1972–1991.
- SI AS 1265 - Republiški komite za industrijo in gradbeništvo SRS, 1965–1991.
- SI AS 1944 - Predsedstvo Slovenije, 1974–1990.
- SI AS 2003 - Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport RS, 1967–2004.
- SI AS 2046 - Urad Vlade RS za narodnosti, 1974–2012.

²⁰⁰ Pri Liberalni stranki je bilo zapisano Vitomir Gros namesto Franc Golija.

SI AS 2053 - Računsko sodišče Republike Slovenije, 1987–2003.

SI AS 2055 - Protokol SR, 1945–1991.

SI AS 2057 - Urad Vlade RS za informiranje, 1972–2001.

SI AS 2089 - Ministrstvo za ekonomske odnose in razvoj, 1994–2002.

SI AS 2113 - Urad RS za priseljevanje in begunce, 1957–2010.

SI AS 2115 - Ministrstvo za promet in zveze, 1975–1996.

SI AS 2120 - Svet za varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin, 1987–1995.

SI AS 2026 - Ministrstvo za šolstvo in šport Republike Slovenije, 1982–2003.

SI AS 2033 - Javna agencija za raziskovalno dejavnost, 1986–2005.

SI AS 2079 - Direkcija RS za ceste, 1967–2008.

SI AS 2133 - Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov, 1918–2014.

Uradni list RS, št. 30/06, 51/14, Zakon o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhivih /ZVDAGA/.

Opomba: V arhivski stroki gradivo fondov citiramo kot **SI AS** in številka **fonda** ali zbirke. **ARS** je stara oznaka za sedanji **AS**. **SI** pomeni oznako za Slovenijo.

Še nekaj primerov za citiranje fondov in zbirk drugih arhivov: npr. **SI ZAC** (Zgodovinski arhiv Celje), **SI ZAL** (Zgodovinski arhiv Ljubljana), **SI PAK** (Pokrajinski arhiv Koper).

